

СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ — ВІДПОВІДЬ НА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ

© 2015 ЯВОРСЬКА Т. В.

УДК 334.722:368 (477)

Яворська Т. В. Стратегія державного регулювання страхового підприємництва в Україні – відповідь на сучасні виклики та загрози

Метою статті є обґрунтування основних стратегічних напрямів державного регулювання страхового підприємництва в Україні. За результатами аналізу чинних стратегічних документів та узагальнення їх основних напрямів було запропоновано такі стратегічні пріоритети: реформування системи державної реєстрації, ліцензування та організація суб'єктів страхового підприємництва; удосконалення чинної законодавчої бази та прийняття низки правових документів, які б регламентували страхові правовідносини; поліпшення податкового регулювання страхового підприємництва з метою належної сплати встановлених податкових відрахувань та мінімізації схем податкової оптимізації; стимулювання розвитку конкурентних відносин у вітчизняному страховому підприємстві; залучення саморегулювних організацій до формування основних засад державного регулювання страхового підприємництва; підвищення ефективності страхового нагляду; розроблення державної системи економічної безпеки страхового підприємництва; формування інформаційної прозорості страхового підприємства. Перспективи подальших наукових досліджень полягають у розкритті конкретних шляхів запровадження та дотримання вітчизняними страховими компаніями нових вимог Solvency II, а також нових вимог до якості надання страхових послуг як фізичним, так і юридичним особам.

Ключові слова: стратегія, страхове підприємство, державне регулювання, суб'єкт страхового підприємства.

Бібл.: 8.

Яворська Тетяна Василівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри банківського і страхового бізнесу, Львівський національний університет ім. І. Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: tanya_yav@ukr.net

УДК 334.722:368 (477)

Яворская Т. В. Стратегия государственного регулирования страхового предпринимательства в Украине – ответ на современные вызовы и угрозы

Целью статьи является обоснование основных стратегических направлений государственного регулирования страхового предпринимательства в Украине. По результатам анализа действующих стратегических документов и обобщения их основных направлений были предложены следующие стратегические приоритеты: реформирование системы государственной регистрации, лицензирование и организация субъектов страхового предпринимательства; совершенствование действующей законодательной базы и принятие ряда правовых документов, регламентирующих страховые правоотношения; улучшение налогового регулирования страхового предпринимательства с целью надлежащей уплаты установленных налоговых отчислений и минимизации схем налоговой оптимизации; стимулирование развития конкурентных отношений в отечественном страховом предпринимательстве; привлечение саморегулируемых организаций к формированию основных принципов государственного регулирования страхового предпринимательства; повышение эффективности страхового надзора; разработка государственной системы экономической безопасности страхового предпринимательства; формирование информационной прозрачности страхового предпринимательства. Перспективы дальнейших научных исследований лежат в раскрытии конкретных путей внедрения и соблюдения отечественными страховыми компаниями новых требований Solvency II, а также новых требований к качеству предоставления страховых услуг как физическим, так и юридическим лицам.

Ключевые слова: стратегия, страховое предпринимательство, государственное регулирование, субъект страхового предпринимательства.

Библ.: 8.

Яворская Татьяна Васильевна – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры банковского и страхового бизнеса, Львовский национальный университет им. И. Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина)

E-mail: tanya_yav@ukr.net

UDC 334.722:368 (477)

Yavorska T. V. Strategy of the State Regulation of Insurance Business in Ukraine – the Answer to Current Challenges and Threats

The article is aimed at substantiation of the basic strategic directions of the State regulation of insurance business in Ukraine. Based on an analysis of the existing strategic documents and on summarizing their main destinations the following strategic priorities have been proposed: reforming the system of the State registration, licensing and organization of insurance actors; improvement of the legislative framework in action and adoption of several legal documents regulating the insurance legal relationships; improving the fiscal management of insurance business for the purpose of proper payment of the established tax deductions and minimizing the tax optimization schemes; stimulating the development of competitive relations in the domestic insurance business; attraction of SROs to the formation of the basic principles of the State regulation of insurance business; improving the efficiency of the insurance supervision; development of a public economic security system of insurance business; formation of informational transparency of insurance business. Prospects for further research consist in uncovering the specific ways of implementation and compliance of the domestic insurance companies with the new requirements of the Solvency II, as well as with the new quality requirements for the provision of insurance services for both individuals and legal entities.

Key words: strategy, insurance business, State regulation, insurance business actor.

Bibl.: 8.

Yavorska Tetyana V. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Banking and Insurance Business, Ivan Franko National University of Lviv (vul. Universytetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine)

E-mail: tanya_yav@ukr.net

Нині в Україні набувають системного характеру проблеми державного регулювання, які стримують розвиток підприємницької діяльності, зокрема страхової. Використовувані інструменти державного регулювання не є повною мірою ефективними, що зумовлює необхідність їх перегляду та вдосконален-

ня. Відповідно успішний розвиток страхового підприємства у країні створює передумови для розв'язання низки соціальних проблем, мінімізації наслідків від непередбачуваних природних і техногенних катастроф та збільшення податкових надходжень до бюджету. Такі завдання вітчизняними страховими підприємницькими

структурами не виконуються, тому що за роки незалежності України в державі загалом і в центральних органах державної влади зокрема не сформувалося цілісного обґрунтованого і стратегічно виваженого бачення державного регулювання страхового підприємництва.

Основні концепційні засади розвитку страхового ринку були викладені спочатку у «Програмі розвитку страхового ринку України на 2001–2004 роки», згодом, 23 серпня 2005 р. була ухвалена Кабінетом Міністрів України «Концепція розвитку страхового ринку України до 2010 року» [1]. Чинним нормативно-правовим документом, у якому визначено лише основні механізми захисту прав споживачів фінансових послуг (у тому числі страхових), є Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні» № 1026-р від 3 вересня 2009 р., у якому основною метою визначено вдосконалення системи захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг та забезпечення її ефективності [2].

Засади реалізації принципів пруденційного нагляду за страховими компаніями містяться в «Концепції запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами в Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України», затвердженій Розпорядженням № 585 від 15 липня 2010 р. [3]. Пропоновані завдання у цьому документі, на нашу думку, можна вирішувати лише із прийняттям сукупності відповідних змін до чинних правових норм регулювання страхової діяльності. Без цих змін такі завдання і конкретні заходи є передчасними, а наслідки їх реалізації матимуть недостатній ефект.

У «Стратегії сталого розвитку «Україна-2020»», яка затверджена Указом Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 р., передбачено реформу фінансового сектора, а серед першочергових реформ – визначено дерегуляцію та розвиток підприємництва, що є позитивним для активізації розвитку підприємницького середовища, зокрема й у страхуванні [4].

Нові стратегічні орієнтири державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг запропоновано у «Стратегії реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015–2020 роки», яка затверджена Розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, № 499 від 19.03. 2015 р. [5] Прийняття такої стратегії має позитивно вплинути на розвиток усього небанківського фінансового ринку. Основними напрямками реалізації визначено такі: дерегуляція на ринках небанківських фінансових послуг і спрощення регуляторного середовища; удосконалення діяльності регулятора та підвищення ефективності державного нагляду; захист інтересів споживачів фінансових послуг та відновлення довіри до ринків небанківських фінансових послуг; розвиток ринків небанківських фінансових послуг. Для її досягнення передбачено розробку плану заходів та індикаторів ефективності реалізації стратегії, які затверджуються щорічно на наступний рік. Нами пропонуються саме

стратегічні напрями державного регулювання страхового підприємництва з огляду на основні проблеми його розвитку, які мають системний та тривалий характер. Серед цих проблем виокремимо такі [6].

По-перше, прийняті законодавчі та нормативно-правові документи є суперечливими; їх загальний зміст не визначає засади державної регуляторної політики у страховому підприємстві України. Перегляд регуляторних актів має здебільшого формальний характер, а окремі регуляторні акти приймаються з порушенням основних засад регуляторної політики.

По-друге, слабкість суб'єктів страхового підприємництва в умовах політичної нестабільності, подолання кризових явищ, їх повільна адаптація до сучасних умов господарювання впливають на фінансову стабільність та рівень довіри до них. Частка страхових премій у ВВП країни є незначною: у 2009 р. – 2,2%, у 2010 р. – 2,1%, у 2011 р. – 2%, у 2013 р. – 2%, у 2014 р. – 1,7% [7; 8]. Обсяги валових страхових премій значно переважають отримані страхові премії з накопичувального страхування. Питома вага страхового відшкодування у сумі отриманих страхових премій у 2004 р. дорівнювала 10,8%, у 2009 р. – 33%, у 2010 р. – 26%, у 2011 р. – 21,4%, у 2012 р. – 23,9%, у 2013 р. – 16,2%, у 2014 р. – 18,9% [7; 8].

По-третє, багато страхових компаній України задовольняють вузькі корпоративні інтереси (обсяги страхових премій значно перевищують обсяги страхового відшкодування), тому не здатні впроваджувати інноваційні страхові послуги, використовувати новітні досягнення в обслуговуванні клієнтів та утримувати їх. Фактично основну частку зібраних страхових премій акумулюють близько 100 страхових компаній (у 2009 р. їх було 450, у 2011 р. – 442, у 2013 р. – 407, у 2014 р. – 382), решта страхових компаній не провадить активної страхової діяльності;

По-четверте, захист прав та інтересів страхувальників, застрахованих осіб та вигодонабувачів за невиконання зобов'язань страховими компаніями має здійснюватися згідно з механізмами, запропонованими державою. Вони є недосконалими і створюють несприятливі умови для розвитку страхового підприємництва.

По-п'яте, формування конкурентного середовища розвитку страхового підприємництва здійснюється повільно, добросовісна конкуренція між суб'єктами страхового підприємництва зазвичай відсутня, а прояви монополізму та недобросовісної конкуренції мають негативний вплив як на страхувальників, так і на суб'єктів страхового підприємництва.

По-шосте, в Україні оподаткування діяльності страхових компаній не вирішує фіскальних завдань повною мірою, оскільки часто страхову діяльність застосовують для різноманітних незаконних схем ухиляння від сплати податків.

Як бачимо, вітчизняне страхове підприємництво характеризується низкою проблем і не відповідає вимогам щодо фінансового забезпечення економічного зростання та сталого розвитку. Тому існує об'єктивна необхідність у державному регулюванні, яке потрібно не послаблювати чи, навпаки, посилювати,

а формувати відповідно до тенденцій розвитку. Тому метою статті є обґрунтування основних стратегічних напрямів удосконалення державного регулювання страхового підприємництва з огляду на його основні проблеми функціонування. При цьому необхідно враховувати й загальні соціально-економічні умови функціонування економіки країни: кризові процеси, зумовлені подіями на сході України, недосконале законодавство, наявність низького платоспроможного попиту на використання страхових послуг тощо.

На нашу думку, стратегія має ґрунтуватися на Конституції України, принципах права та бути основою законодавства щодо регулювання страхового підприємництва в країні, складовою частиною середньострокових і довгострокових програм соціально-економічного розвитку держави. Її прийняття дає можливість сформулювати відповідальність органів державної влади у здійсненні тих повноважень та обов'язків, які сприятимуть розвитку здорового підприємницького середовища у страховій сфері.

Отже, пріоритетними напрямками вдосконалення державного регулювання страхового підприємництва мають бути:

- ✦ реформування системи державної реєстрації, ліцензування та організація суб'єктів страхового підприємництва;
- ✦ удосконалення чинної законодавчої бази та прийняття низки правових документів, які б регламентували страхові правовідносини;
- ✦ поліпшення податкового регулювання страхового підприємництва з метою належної сплати встановлених податкових відрахувань та мінімізації схем податкової оптимізації;
- ✦ стимулювання розвитку конкурентних відносин у вітчизняному страховому підприємстві;
- ✦ залучення саморегульованих організацій до формування основних засад державного регулювання страхового підприємництва;
- ✦ підвищення ефективності страхового нагляду;
- ✦ розроблення державної системи економічної безпеки страхового підприємства;
- ✦ формування інформаційної прозорості страхового підприємства.

У підприємстві важливими є умови, вимоги до створення суб'єктів. Від правильних початкових засад здійснення діяльності залежить подальше функціонування страхового підприємства та його вплив на соціально-економічний розвиток країни. В Україні для досягнення позитивних результатів у цьому напрямі необхідно:

- ✦ розробити чіткі механізми взаємодії страхових компаній та перестраховиків;
- ✦ визначити основні засади створення та діяльності перестрахових компаній, зокрема державної перестрахової компанії;
- ✦ стимулювати розвиток перестраховування, застосовуючи податкові пільги та спрощений механізм валютного контролю, виконуючи науково-дослідні роботи та забезпечуючи належну підготовку відповідних фахівців;

- ✦ систематизувати класифікацію видів страхування лише за ознакою обов'язковості та добровільності, здійснюючи інвентаризацію вказаних у законодавстві видів страхування;
- ✦ встановити обмеження на здійснення певних видів страхування іноземними суб'єктами страхового підприємства;
- ✦ збільшити нормативи до обсягу статутного капіталу та диференціювати його залежно від організаційно-правової форми (акціонерного товариства, товариства взаємного страхування) суб'єкта страхового підприємства; визначити конкретну мінімальну величину обсягу гарантійного фонду;
- ✦ змінити вимоги до подання бізнес-плану та тривалості розгляду документів для створення страхової компанії та отримання ліцензії на певний вид страхування.

Удосконалення системи правового регулювання розвитку страхового підприємства передбачає такі новації:

- ✦ законодавче визначення та уніфікування термінології страхового підприємства;
- ✦ формування правових засад здійснення обов'язкового страхування, перелік його видів, вимоги до таких договорів, порядок їх укладання та виконання;
- ✦ поповнення чинної нормативної бази чіткими організаційними, економічними і правовими засадами діяльності товариств взаємного страхування в Україні, визначення їхньої участі на інвестиційному ринку;
- ✦ внесення змін у низку чинних законодавчих документів, які б характеризувалися взаємною узгодженістю правових норм. Найперше потребує змін Закон України «Про страхування», в якому мали б визначитися суб'єкти страхового підприємства, змінені умови їх діяльності, у тому числі їх відповідальність за неправдиву рекламну інформацію; основні засади державного регулювання, процеси реорганізації та банкрутства. У подальшому необхідно систематизувати страхове законодавство у Страховий кодекс України;
- ✦ створення та ухвалення низки правових документів: про страхову експертизу, котрі регламентували б основні засади здійснення страхової експертизи, обов'язки експерта, його відповідальність за неправильні дії чи ухвалені рішення; про обов'язкове медичне страхування, які б установлювали суб'єктів страхування, конкурентні засади здійснення ними своїх функцій, механізм проведення.

Змінюючи види податків, базу оподаткування, податкові ставки, держава створює умови для прискореного розвитку різних видів діяльності. Для досягнення позитивних результатів у податковому регулюванні страхового підприємства необхідно:

- ✦ здійснювати відповідними контролюючими органами перевірки щодо правильності нараху-

- вання та сплати податкових платежів вітчизняними суб'єктами страхового підприємництва;
- ✦ розробити для суб'єктів страхового підприємництва детальну методологічну базу з необхідними роз'ясненнями щодо сплати податків;
- ✦ налагодити взаємодію представників податкових органів та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, стосовно обміну інформацією та застосування спільних заходів у боротьбі з використанням тінювих схем у страховому підприємстві;
- ✦ на законодавчому рівні запровадити податок на страхові премії з диференційованими ставками для різних видів страхування;
- ✦ започаткувати диференційовану систему оподаткування для суб'єктів страхового підприємництва залежно від напрямів їх інвестування.

Органи державної влади та управління мають створювати засадничі умови для розвитку конкурентного середовища, а використання суб'єктами страхового підприємництва інструментів добросовісної конкуренції сприятиме розширенню ринку страхових послуг, зниженню цін та підвищенню їх якості.

Для досягнення цього доцільно застосувати такі заходи:

- ✦ регулювати антиконкурентні узгоджені дії, антиконкурентні дії відповідних органів влади, недобросовісні дії, зловживання монополієм становищем на ринку;
- ✦ використовувати єдині підходи до обчислення показників ринкової конкуренції та ринкової концентрації, здійснювати обрахунок цих показників за сегментами ринку страхових послуг, розробити методичні рекомендації щодо оцінки та аналізу конкуренції на ринках фінансових послуг;
- ✦ розробити та ухвалити Закон «Про захист конкуренції на ринках фінансових послуг», у якому б обґрунтовувалися основні цілі конкурентної політики, види порушень конкурентного законодавства з огляду на специфіку страхового підприємництва та його суб'єктів;
- ✦ забезпечити жорсткий контроль за виконанням норм конкурентного законодавства;
- ✦ активізувати співпрацю між відповідними органами влади (Антимонопольним комітетом України, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Національним банком України) з питань розвитку та регулювання конкуренції між фінансово-кредитними установами.

З метою забезпечення успішної участі саморегульованої організації у формуванні основних засад державного регулювання страхового підприємництва доцільно:

- ✦ чітко розмежувати повноваження органів влади та саморегульованої організації у відповідних правових документах;

- ✦ визначити принципи створення, повноваження саморегульованої організації у вітчизняному страховому підприємстві;
- ✦ обґрунтувати механізми ініціювання саморегульованою організацією проектів нормативно-правових актів, спрямованих на поліпшення розвитку страхового підприємництва в країні;
- ✦ залучати саморегульовані організації страхових компаній до боротьби з процесами тінізації у страховому підприємстві.

Від здійснення справедливого, неупередженого та деполітизованого страхового нагляду залежить успішний розвиток страхового підприємства. Для посилення результативності діяльності Нацкомфінпослуг потрібно:

- ✦ удосконалити кадрову та організаційну структуру Нацкомфінпослуг;
- ✦ здійснити поетапний перехід до часткового фінансування Нацкомфінпослуг учасниками страхового ринку;
- ✦ визначити періодичність проведення перевірок суб'єктів страхового підприємництва та створити систему консультування;
- ✦ використовувати основні засади пруденційного нагляду;
- ✦ розробити методичні рекомендації щодо організації внутрішнього аудиту в страхових компаніях;
- ✦ активізувати взаємодію та співпрацю Нацкомфінпослуг з органами відповідної компетенції (Державною авіаційною службою України, Державною інспекцією України з безпеки на морському та річковому транспорті, Державною інспекцією ядерного регулювання України тощо) задля розвитку страхових послуг;
- ✦ здійснювати належний державний нагляд за формуванням страхових резервів.

Для створення безпечного середовища розвитку страхового підприємництва необхідно:

- ✦ активно використовувати тести раннього реагування та стрес-тестування для передбачення і випередження можливих загроз;
- ✦ ухвалити нормативно-правовий акт щодо критеріїв та нормативів діяльності страхових компаній;
- ✦ підвищити ефективність процедури тимчасового адміністрування страхових компаній;
- ✦ розробити та ухвалити Закон України «Про банкрутство небанківських фінансово-кредитних організацій», у якому конкретизувати процедури ліквідації, банкрутства, тимчасового адміністрування страхових компаній;
- ✦ створити гарантійний фонд виплат, керуючись чіткими організаційними та моральними засадами.

З метою підвищення довіри страхувальників необхідно створювати умови прозорості та достовірності діяльності страхових компаній. Для цього необхідно реалізувати низку таких заходів:

- ✦ створення списку суб'єктів страхового підприємства (резидентів, нерезидентів), з якими дозволяється укладати договори перестраховування;
- ✦ уведення міжнародних стандартів фінансової звітності;
- ✦ розроблення стандартів розкриття інформації як суб'єктами страхового підприємства, так і органом страхового нагляду;
- ✦ формування електронної бази даних про результати діяльності страхових компаній.

Досягнення зазначених цілей має здійснюватися у два етапи:

1) впродовж перших двох років необхідно забезпечити чіткі прозорі умови функціонування страхового підприємства, зменшити прояви тіншових схем, створити умови для підвищення рівня економічної безпеки страхових підприємницьких структур;

2) протягом наступних трьох років здійснити поступовий перехід до нових стандартів (Solvency II) діяльності суб'єктів страхового підприємства, імплементацію європейських норм і стандартів, впровадження економічних механізмів стимулювання розвитку інвестиційної та перестрахової діяльності, забезпечення ефективного партнерства між державою, суб'єктами страхового підприємства, саморегулювальною організацією, фізичними і юридичними особами.

Механізм реалізації запропонованої стратегії передбачатиме:

1. *Прийняття низки нормативно-правових актів.* Зокрема, для забезпечення реалізації окремих пріоритетних напрямків мають розроблятися державні цільові програми (доречними є державна програма стимулювання розвитку страхової інвестиційної та перестраховальної діяльності, державна програма розвитку страхування життя), які мають перетворюватися на дієвий інструмент державної фінансової політики у розв'язанні системних проблем страхового підприємства в Україні.

2. *Формування моніторингу реалізації запропонованих заходів з метою отримання достовірної інформації про ефективність виконання планів і програм.* Уповноважений орган страхового нагляду (нині це Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг) виконуватиме такий моніторинг реалізації запланованих заходів та за результатами моніторингу щорічно готуватиме звіти про їх реалізацію.

3. *Залучення інституцій регіонального розвитку, добровільних об'єднань учасників страхового ринку, представників бізнесу до реалізації запланованих заходів.* Особливу роль у цьому процесі відіграватиме саморегулювальна організація як інституція, що має значний інноваційний потенціал, оскільки є елементом механізму впровадження відносин нового типу між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та представниками страхового ринку.

4. *Консолідація зусиль наукового потенціалу в обґрунтуванні соціально-економічної, регіональної та страхової політики на довгострокову перспективу; розробці методології прогнозування соціально-економічного розвитку держави та показників розвитку страхового під-*

приємництва, яка використовуватиметься під час прийняття управлінських рішень органами державної влади; налагодження системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників страхового сектору.

ВИСНОВКИ

Реалізація запропонованої стратегії вдосконалення державного регулювання страхового підприємства сприятиме оптимізації структурних зрушень у страховому підприємстві, які підвищуватимуть його конкурентоспроможність і позитивно впливатимуть на розвиток економіки країни загалом. Перспективні подальші дослідження мають розкривати конкретні шляхи дотримання вітчизняними страховими компаніями нових вимог Solvency II, а також нові вимоги до якості надання страхових послуг як фізичним, так і юридичним особам. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Про схвалення Концепції розвитку страхового ринку України до 2010 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.08.2005 р. № 369-р. / Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/369-2005-p>

2. Про схвалення Концепції захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 р. № 1026-р / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1026-2009-p>

3. Концепція запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами в Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 15.07.2010 р. №585 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.finrep.kiev.ua/download/fsr_concept_prudential_supervision_n585_15jul2010.pdf

4. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

5. Стратегія реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015–2020 роки : Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 19.03.2015 р. № 499 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/news/918.html>

6. **Яворська Т. В.** Державне регулювання страхового підприємства в Україні : монографія / Т. В. Яворська. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 420 с.

7. Підсумки діяльності страхових компаній за 2013 р. / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%202013.pdf

8. Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 р. / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://nfp.gov.ua/files/sekto/sk_%202014.pdf

REFERENCES

[Legal Act of Ukraine] (2005). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/369-2005-p>

[Legal Act of Ukraine] (2009). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1026-2009-p>

[Legal Act of Ukraine] (2010). http://www.finrep.kiev.ua/download/fsr_concept_prudential_supervision_n585_15jul2010.pdf

[Legal Act of Ukraine] (2015). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

[Legal Act of Ukraine] (2015). <http://nfp.gov.ua/news/918.html>

"Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2013 r." [Results of Insurance Companies for 2013]. Natsionalna komisiiia,

shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh Ukrainy. http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%202013.pdf

"Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2014 r." [Results of Insurance Companies for 2014]. Natsionalna komisiiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh Ukrainy. http://nfp.gov.ua/files/sekto/sk_%202014.pdf

Yavorska, T. V. *Derzhavne rehuliuвання strakhovoho pidpriemnytstva v Ukraini* [State regulation of insurance business in Ukraine]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2012.

УДК 336.71

ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ НА ОСНОВІ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

© 2015 ВЯДРОВА І. М., ДОБРОВОЛЬСЬКА І. О.

УДК 336.71

Вядрова І. М., Добровольська І. О. Формування ресурсної бази банків на основі заощаджень населення: теоретичні аспекти та українські реалії

Метою статті є дослідження базових теоретичних положень та сучасної української практики формування ресурсної бази банків на основі заощаджень населення. Розкрито значимість заощаджень населення у формуванні ресурсної бази банків та ідентифіковано комплекс внутрішніх і зовнішніх факторів, які зумовлюють рівень залежності ресурсів і ресурсного потенціалу банків від заощаджень. У ході досліджень здійснено аналіз ролі депозитів фізичних осіб у формуванні активів українських банків та виявлено ключові суперечності в даному процесі. Доведено, що гармонізація інтересів банків і вкладників може сприяти вирішенню проблеми формування ресурсного потенціалу банківської системи за рахунок заощаджень, однак вона неможлива без ліквідації тих перешкод, що створюють неспецифічні фактори загальної дії та фактори стійкості банківської системи.

Ключові слова: ресурсна база банку, заощадження населення, ресурсний потенціал банку, ресурсна стійкість банку, фінансова грамотність населення.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 11.

Вядрова Інна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, заступник директора з навчально-методичної роботи, Харківський навчально-науковий інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (пр. Перемоги, 55, Харків, 61174, Україна)
Добровольська Ірина Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи, Харківський навчально-науковий інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (пр. Перемоги, 55, Харків, 61174, Україна)
E-mail: Iren1612@list.ru

УДК 336.71

UDC 336.71

Вядрова И. М., Добровольская И. А. Формирование ресурсной базы банков на основе сбережений населения: теоретические аспекты и украинские реалии

Viadrova I. M., Dobrovol'ska I. O. Formation of the Resource Base of Banks on the Basis of Household Savings: Theoretical Aspects and Ukrainian Realities

Целью статьи является исследование базовых теоретических положений и современной украинской практики формирования ресурсной базы банков на основе сбережений населения. В статье раскрыта значимость сбережений населения при формировании ресурсной базы банков и выявлен комплекс внутренних и внешних факторов, обуславливающих зависимость ресурсов и ресурсного потенциала банков от сбережений. В ходе исследований проведен анализ роли депозитов физических лиц в формировании активов украинских банков, выявлены ключевые противоречия в данном процессе. Доказано, что гармонизация интересов банков и вкладчиков может способствовать решению проблемы формирования ресурсного потенциала банковской системы за счет сбережений, однако она невозможна без ликвидации тех препятствий, которые создают неспецифические факторы общего действия и факторы устойчивости банковской системы.

The article is aimed to examine both the basic theory and the current Ukrainian practice of forming the resource base of banks on the basis of household savings. The article discloses the significance of household savings in the formation of the resource base of banks; uncovers a complex of the internal and external factors, underlying the dependence of both resources and resource potential of banks on savings. In the course of the studies, an analysis of the role of deposits of physical persons in the asset formation of Ukrainian banks was conducted, the pivotal contradictions in this process were identified. It has been proved that harmonization of interests of both banks and savers can contribute to solving the problem of formation of the resource potential of the banking system at the expense of savings, though without elimination of the obstacles that create the nonspecific factors of general impact as well as factors of sustainability of the banking system no such harmonization is possible.

Ключевые слова: ресурсная база банка, сбережения населения, ресурсный потенциал банка, ресурсная устойчивость банка, финансовая грамотность населения.

Key words: resource base of bank, household savings, resource potential of bank, resource sustainability of bank, financial literacy of population.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 11.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 11.

Вядрова Інна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, заступник директора по учебно-методической работе, Харьковский учебно-научный институт банковского дела Университета банковского дела Національного банку України (пр. Победы, 55, Харьков, 61174, Украина)

Viadrova Inna M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Deputy Director on educational and methodical work, Kharkiv Institute of Banking of the University of Banking of the National Bank of Ukraine (pr. Peremogy, 55, Kharkiv, 61174, Ukraine)

Добровольська Ірина Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри банковского дела, Харьковский учебно-научный институт банковского дела Университета банковского дела Національного банку України (пр. Победы, 55, Харьков, 61174, Украина)
E-mail: Iren1612@list.ru

Dobrovol'ska Iryna O. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Banking, Kharkiv Educational and Research Institute of Banking of the University of Banking of the National Bank of Ukraine (pr. Peremogy, 55, Kharkiv, 61174, Ukraine)
E-mail: Iren1612@list.ru